

УДК 336.717.061

Управління кредитним ризиком діяльності комерційного банку

Вишневська А.В.

студентка економічного факультету
Дніпропетровського національного університету
імені Олеся Гончара

Дереза В.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
Дніпропетровського національного університету
імені Олеся Гончара

У статті розглянуто питання управління кредитним ризиком на прикладі одного з комерційних банків України. Досліджено кредитний портфель та проблемну заборгованість банку, а також проведено аналіз динаміки аналітичних показників та ефективності управління кредитним портфелем банку. На основі проведеного аналізу виокремлено проблеми та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: кредитування, кредитний ризик, кредитний портфель, проблемна заборгованість, якість кредитного портфеля.

Vyshnevskaya A.V., Dereza V.M. УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА

В статье рассмотрены вопросы управления кредитным риском на примере одного из коммерческих банков Украины. Исследованы кредитный портфель и проблемная задолженность банка, а также проведен анализ динамики аналитических показателей и эффективности управления кредитным портфелем банка. На основе проведенного анализа выделены проблемы и пути их решения.

Ключевые слова: кредитование, кредитный риск, кредитный портфель, проблемная задолженность, качество кредитного портфеля.

Vyshnevskaya A.V., Dereza V.M. THE MANAGEMENT OF CREDIT RISK OF THE COMMERCIAL BANK

The article deals with issues of credit risk management on the example of one of the commercial banks of Ukraine. The loan portfolio and problem debt of the bank were investigated and the analysis of dynamics of analytical indicators and efficiency of management of the bank's loan portfolio was carried out. Based on the analysis, problems and paths of their development were identified.

Keywords: crediting, credit risk, credit portfolio, problem debt, quality of credit portfolio.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Найбільш важливою і невід'ємною частиною ринкової економіки виступає кредитна система. Кредитування має забезпечувати стійкий і збалансований розвиток економіки. У процесі кредитування банки сприяють підвищенню виробництва, збільшенню продуктивності суспільної праці. Кредитні операції мають статус найдохіднішого виду операцій у банківській діяльності і водночас найризикованішого, тому потребують ґрунтовного вивчення та регулювання на всіх рівнях банківської системи України і водночас знаходження різних шляхів мінімізації кредитного ризику, що свідчить про актуальність окресленого питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управління кредитним ризиком в бан-

ківській діяльності досліджується багатьма як вітчизняними так і зарубіжними авторами, такими як Н.О. Шпаковська, Ю.В. Ніколаєнко, Т.М. Пальоха, Т.А. Васильєва, Р.М. Яворський, Л.А. Бондаренко, К. Буйда, В.В. Пірог, А.Л. Мінін, Ф. Найт, А. Бланк, О.П. Біляєва, Н.Г. Волик, Д. Даффі, П. Кларк, Т. Кох, П. Роуз.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте окреслена проблема потребує подальших досліджень у зв'язку зі зростанням ризиковості банківської діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження та аналіз управління кредитними ризиками в діяльності банків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Погіршення якості кредитних порт-

фелів українських банків пов'язано зі зростанням проблемної заборгованості за кредитами. Остання була сформована як під впливом макроекономічних чинників, так і в результаті відсутності ефективних систем ризик-менеджменту в українських банківських установах.

Зростання частки проблемних позик у кредитному портфелі українських банків приводить до збільшення непрацюючих активів та скорочує можливості кредитування національної економіки в умовах конкурентного середовища. Платоспроможні підприємства, відчуваючи гостру потребу в залученні додаткових фінансових ресурсів, зважаючи на негативну тенденцію в економіці, що складається внаслідок кредитування збиткового бізнесу, змушені скорочувати обсяги виробництва або шукати можливості співпраці з іноземними фінансовими установами для залучення необхідних ресурсів [1].

Аналіз кредитного портфеля пропонуємо здійснити на прикладі ПАТ «УкрСиббанк».

Протягом всього досліджуваного періоду відбувалося підвищення обсягів кредитування

банківською установою, що є позитивним явищем, адже кредитування – головне джерело отримання прибутку банком. При цьому у структурі кредитного портфеля сильно переважають кредити, надані юридичним особам, в середньому їх питома вага становила 65%. Темп росту резервів під знецінення кредитів в середньому за аналізований період склав 45% (рис. 1).

Оскільки під час здійснення аналізу була виявлена тенденція до погіршення якості кредитних портфелів, тобто зростання проблемної заборгованості за кредитами, проаналізуємо показники кредитного портфеля та проблемної заборгованості ПАТ «УкрСиббанк» (табл. 2).

За 2014–2016 роки темп приросту проблемних кредитів зріс більше ніж на 37% (рис. 2). За 2016 рік проблемні кредити порівняно з попереднім періодом збільшились на 10%, що свідчить про незначне погіршення якості кредитного портфеля ПАТ «УкрСиббанк».

Збільшення частки проблемної заборгованості кредитного портфеля банківської уста-

Рис. 1. Динаміка обсягів кредитів ПАТ «УкрСиббанк» за суб'єктами кредитування

Таблиця 1

Динаміка та структура обсягів кредитів ПАТ «УкрСиббанк» за суб'єктами кредитування, тис. грн. [3]

Показники	2015 рік	2016 рік
Надані кредити, тис. грн.	24 748 766	27 471 083
Кредити, надані юридичним особам, тис. грн.	14 949 379	18 416 504
Кредити, надані фізичним особам, тис. грн.	9 799 387	9 054 579
Резерв під знецінення кредитів, тис. грн.	3 789 790	6 792 471
Усього кредитів за мінусом резервів, тис. грн.	20 958 976	20 678 612

нови безпосередньо впливає на результати її діяльності.

Причини виникнення проблемних кредитів у банківській системі України поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори є некерованими для банку і пов'язані як із середовищем його функціонування, так і з діяльністю позичальника. Внутрішні фактори є керованими і зумовлені передусім незадовільною організацією кредитної роботи в банку та помилками співробітників кредитних підрозділів [2].

Наявна система показників управління кредитним портфелем дає змогу здійснити не лише аналіз стану кредитного портфелю, але й оцінку:

- ризику кредитного портфеля;
- кредитного портфеля стосовно захисту від можливих втрат;
- доходності кредитного портфеля.

Аналіз стану і динаміки кредитного портфеля наведено в табл. 3.

Відповідно до проведеного аналізу динаміки аналітичних показників кредитного портфеля

ПАТ «УкрСиббанк» за 2015–2016 роки обсяг кредитного портфеля у звітному році майже на 10% більше, ніж у попередньому році, а сама його частка на 5,87% більша загального обсягу активів аналогічного року, ніж у базовому році. У 2016 р. збільшився обсяг власного капіталу, що сприяє повнішому забезпеченню кредитного портфеля. Позитивним також є зниження частки несплачених кредитів за рахунок зменшення обсягів наявної простроченої заборгованості. Щодо забезпеченості втрат за рахунок резервів банку на покриття збитків, то за рахунок збільшення резервів майже у два рази відбулося покращення забезпеченості кредитного портфеля ПАТ «УкрСиббанк».

Використовуючи офіційні дані діяльності ПАТ «УкрСиббанк», проаналізуємо ефективність управління кредитним портфелем (табл. 4).

За останній звітній період сума доходів за кредитними операціями ПАТ «УкрСиббанк» збільшилась на 8% порівняно з 2015 роком та на 32,25% відносно 2014 року, а сам обсяг наданих кредитів збільшився, що в результаті

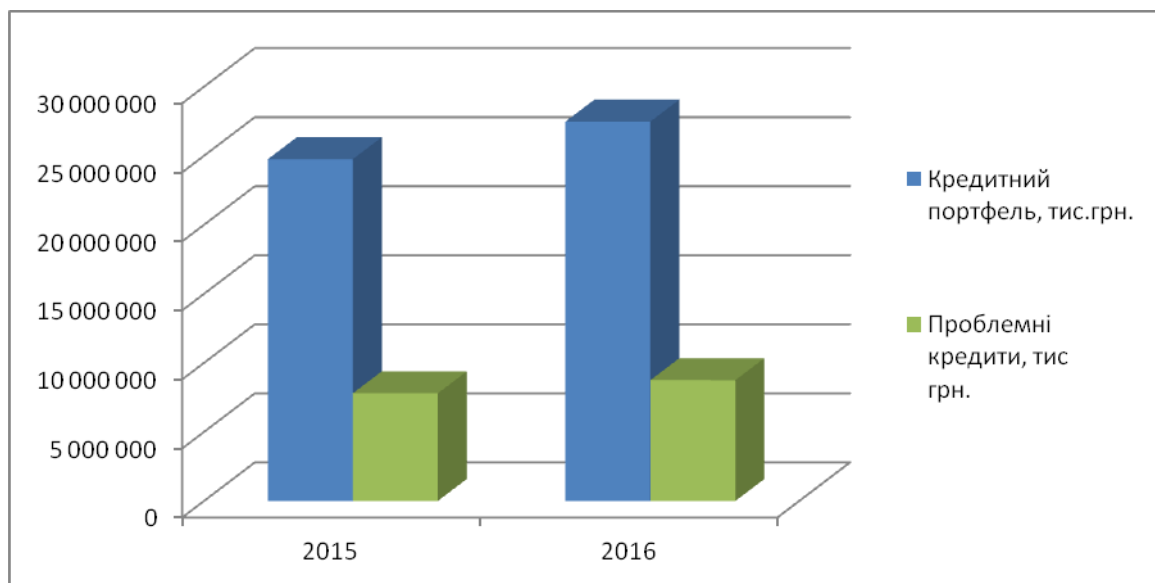

Рис. 2. Динаміка кредитного портфеля та проблемної заборгованості ПАТ «УкрСиббанк»

Таблиця 2

Показники кредитного портфеля та проблемної заборгованості ПАТ «УкрСиббанк» протягом 2015–2016 років [3]

Показники	2015 рік	2016 рік
Кредитний портфель, тис. грн.	24 748 765	27 471 083
Темп приросту кредитного портфеля, %	31,15	9,9
Проблемні кредити, тис. грн.	7 157 601	7 461 809
Темп приросту проблемних кредитів, %	27,7	10,9
Частка проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	31,5	31,8

Таблиця 3

Аналіз динаміки аналітичних показників кредитного портфеля ПАТ «УкрСиббанк» за 2015–2016 роки [4]

Показники	Базовий період (2015 рік)	Звітний період (2016 рік)	Темп зростання, %	Абсолютний розмір відхилення
1. Стан кредитного портфеля				
Обсяг кредитного портфеля (КП)	24 748 765,00	27 471 083,00	9,91	2 722 318,00
Частка кредитного портфеля в активах банку	0,57	0,61	5,87	0,04
2. Оцінка ризику кредитного портфеля				
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та кредитного портфеля	0,07	0,15	51,23	0,08
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів основним капіталом банку	0,27	0,58	53,66	0,31
Частка класифікованих кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля	0,27	0,26	-5,25	-0,01
Частка своєчасно несплачених кредитів за процентами в обсязі кредитного портфеля	0,29	0,27	-6,48	-0,02
3. Оцінка кредитного портфеля стосовно захисту від можливих втрат				
Коефіцієнт забезпеченості втрат за рахунок резервів банку на покриття збитків	0,15	0,25	38,07	0,09
4. Оцінка дохідності кредитного портфеля				
Дохідність кредитного портфеля	0,17	0,15	-13,54	-0,02

Таблиця 4

Аналіз ефективності управління кредитним портфелем ПАТ «УкрСиббанк» за 2014–2016 роки [4]

№	Показники	1 січня 2015 року	1 січня 2016 року	1 січня 2017 року
1	Доходи від кредитних операцій, тис. грн.	2 216 993	3 009 381	3 272 558
2	Надані кредити	17 039 729	24 748 765	27 471 083
3	Дохідність портфеля (d), %	13,0	12,2	11,9
4	Безризикова ставка (r0)	12	22,35	17,5
5	Перевищення дохідності кредитного портфеля над безризиковою ставкою (α), %	1,0	-10,2	-5,6
6	Сума резерву під заборгованість за кредитами (R), тис. грн.	2 134 952	3 789 790	6 792 471
7	Показник ризику кредитного портфеля банку (IR), %	12,5	15,3	24,7

вплинуло на дохідність портфеля ПАТ «УкрСиббанк». Збільшення суми резерву під заборгованість за кредитами стало ключовим фактором, який привів до підвищення показників ризику кредитного портфеля банку (рис. 3).

Враховуючи всі наявні проблеми розвитку кредитування в Україні загалом та ПАТ «УкрСиббанк» зокрема, зазначимо, що першочерговим завданням державних органів сьогодні є пошук усіх можливих шляхів усуну-

нення фінансової кризи в країні, а також її впливу на кредитну систему.

Наступним кроком до розвитку кредитування має стати вдосконалення законодавчої бази. Необхідним є прийняття основоположного правового акта у сфері надання банківських позик, а саме Закону «Про кредитування». Усі інші правові акти (Цивільний та Господарський кодекси, Закони «Про заставу», «Про іпотеку», «Про організацію

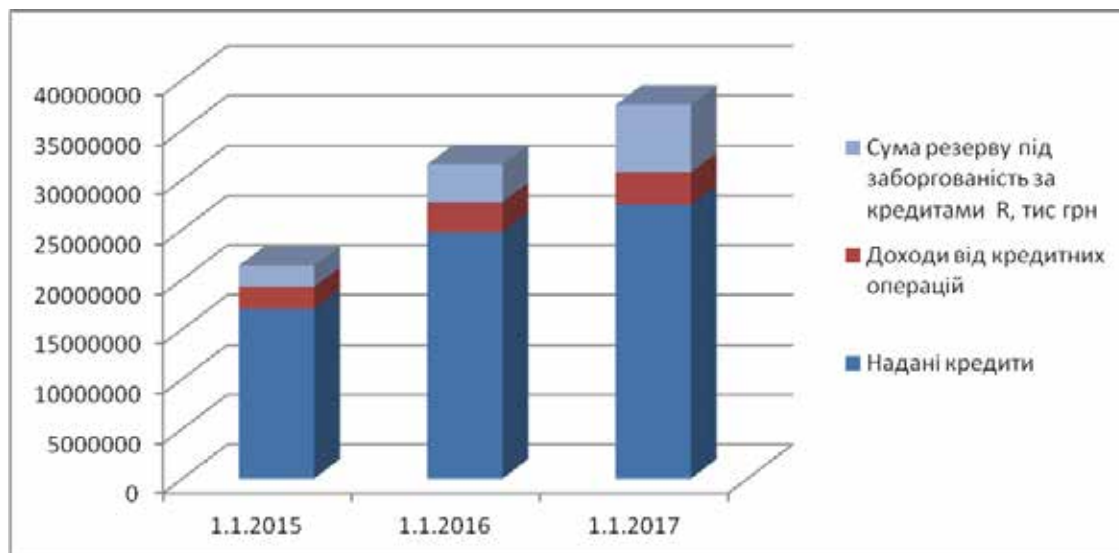

Рис. 3. Аналіз ефективності управління кредитним портфелем ПАТ «УкрСиббанк» за 2014–2016 роки

формування та обігу кредитних історій», Положення Національного банку України «Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» тощо) мають бути додатковими, розкривати та доповнювати положення основного Закону. Це дасть змогу усунути наявні правові прогалини та зробити процес кредитування прозорішим.

Обов'язковою є активна робота комерційних банків з проблемною заборгованістю, бо ця проблема була виявлена не тільки в розрізі України, але й в процесі аналізу процесу кредитування ПАТ «УкрСиббанку». Отже, банківський менеджмент змушений удосконалювати власну систему управління проблемними кредитами клієнтів.

На нашу думку, для ПАТ «УкрСиббанку» найбільш дієвими будуть методи активізації претензійно-позовної роботи банку щодо проблемних кредитів та реструктуризації заборгованості. Використання цих методів дасть змогу зберегти подальші відносини банку з клієнтом. Але якщо завдяки використанню цих методів не відбувається погашення боргу, то ПАТ «УкрСиббанк» повинен використовувати метод управління проблемною заборгованістю клієнтів через продаж заборгованості клієнтів по кредиту третій особі.

Отже, робота з проблемними кредитами потребує від ПАТ «УкрСиббанк» та інших вітчизняних банків використання нових напрямів, а також організації високої кваліфікації і спеціальної підготовки працівників, які повинні виконувати нові функції:

- відповідати за формування політики управління проблемними кредитами;
- проводити аналіз та оцінку ризиків позичальників;
- здійснювати моніторинг та роботу з проблемною заборгованістю;
- якісно та детально оцінювати фінансовий стан позичальників;
- аналізувати та супроводжувати інвестиційні проекти, для реалізації яких були надані банківські кредити перш за все юридичним особам.

З боку держави вирішенню питання управління та зменшення проблемної заборгованості може сприяти новостворений Фонд проблемних кредитів, який буде функціонувати на засадах процесу сек'юритизації активів. При цьому потрібно використовувати саме концепцію класичної сек'юритизації активів, яка полягає в тому, що фінансова компанія (як правило, банк), яку названо оригіном, продає активи компанії спеціального призначення, яка забезпечує фінансування придбання активів шляхом емісії цінних паперів та їх розміщення на фондовому ринку. Ця операція для банківської установи носить позабалансовий характер. Статус такого фонду може бути у формі дочірньої компанії Національного банку України.

Висновки з цього дослідження. Питання ефективного управління кредитним ризиком є однією з найважливіших проблем як кожного окремого банку, так і банківської системи України загалом, оскільки операції з кредитування займають найбільшу частку в обсязі

банківських операцій та приносять найбільший дохід для банків, а також потребують більших зусиль з боку керівників банку щодо здійснення оптимального управління ризиками за цими операціями, адже кредитний ризик займає провідну позицію в системі банківських ризиків.

Для створення ефективного управління кредитним ризиком необхідно удосконалити наявну методичну базу для управління кредитним ризиком банку та створити єдину методичку оцінки кредитоспроможності позичальника, а також алгоритм формування банками кредитних процедур.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Управління кредитним ризиком банку в умовах нестабільності вітчизняної економіки / [О.В. Лисенко, О.С. Бадзим, А.Р. Древуш] // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2016. – № 5. – С. 171–177.
2. Крупка І.М. Оцінка обсягів та якості кредитного портфеля банків України / І.М. Крупка // Ефективна економіка. – 2013. – № 6.
3. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Офіційний сайт ПАТ «УкрСиббанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrsibbank.com>.